

СНАГЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ ЗА УЧЕШЋЕ У МИРОВНИМ ОПЕРАЦИЈАМА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА – МОДЕЛ

Мр Хајрадин Радончић, потпуковник*

Република Србија се одлуком Скупштине определила за учешће у мировним операцијама УН, чиме је истакла своју спремност да сарађује и учествује у успостављању мира у свету и да пружа помоћ у реализацији хуманитарних операција путем учешћа снага из састава Војске Србије у свим мировним операцијама под окриљем УН. У раду је предложен нови модел снага Војске Србије за учешће у мировним операцијама УН на основу анализе садашњег стања у тој области и укупног истраживања. Нови модел био би основа за брже и организованије формирање мировних састава Војске Србије, а чиниле би га снаге за брзо реаговање у оквиру специјалних снага или неких других специјалних састава.

Кључне речи: *мировне операције УН, Војска Србије, модел, здружени механизовани батаљон.*

Услови за мировне операције

Први корак ка формирању јединица ВС за учешће у мировним операцијама учињен је формирањем Центра за мировне операције. Центар за мировне операције формиран је октобра 2003. године на основу закључака Савезне владе и Савета министара да се држава поново ангажује у мировним операцијама. Центар за мировне операције формиран је с намером да се бави припремом, праћењем, обуком и координацијом у области мировних операција. У Центру за мировне операције официри се обучавају за различите дужности у мировним мисијама од мировних посматрача, штабних официра, официра за везу, командира јединица, официра логистике, официра за цивилно-војне односе, до курсева за примену хуманитарног права у мировним операцијама.

* Аутор је запослен у Војној академији.

Поред Центра за мировне операције припадници ВС школују се и у иностранству. До сада су школована 173 официра и подофицира, у Холандији, Швајцарској, Мађарској, Хрватској, Грчкој, Пољској и Ирану.¹

Због тога су предузете мере да се формирају и обуче одређене јединице како би Војска Србије могла узети активно учешће у појединим мировним операцијама под окриљем УН. На основу одлуке највиших органа руковођења Војском, април–јул 2005, обучавана је једна пешадијска и инжињеријска чета, вод војне полиције и санитетско одељење за учешће у мировним операцијама. У време обучавања јединице су биле попуњене војницима по уговору који данас нису у саставу јединица јер су им уговори истекли или су раскинули уговор са Војском Србије, што указује на то да јединице попуњене војницима по уговору нису перспективне за мировне операције.

Док се Војска Србије потпуно не професионализује нема услова за слање дела снага Војске у састав мировних снага УН. Остаје и даље могућност слања посматрача, група посматрача, санитетских екипа и официра за рад у штабовима мировних операција.

Могући модел снага Војске Србије за мировне операције

Према стандардима УН, батаљон је основна јединица која самостално изводи операцију на одређеном сектору. Основу за израду формације јединица представљала је начелна организација јединица УН, односно „*Формација јединица УН*“⁴. Формација јединица према врсти и типу оружја, односно опреме, прилагођена је националним критеријумима, што је допуштено у изради формације и опремању националних контингената, имајући у виду захтеве за интероперабилношћу јединице у операцији.

С обзиром на чињеницу да одређена јединица може да учествује у мултинационалним операцијама под веома различитим условима (различите врсте операција, модалитети операција снага у зависности од тога да ли јединица јесте у саставу снага УН, коалиционих снага или НАТО/ЕУ, у саставу снага контингента или самостално), потребно је урадити основни модел који се односи на учешће јединица Војске Србије у мировним операцијама у саставу снага УН.² Остали модели за друге врсте операција и организационе оквире представљају подмоделе који ће бити дефинисани с обзиром на варијанту основног модела.

¹ Чорнаков, П.: *Евроатлантска РЕВИЈА*, Београд, 2006.

² Чорнаков, П.: *Нови гласник*, ВИЗ, Београд, 2006.

Досадашња искуства у формирању и организовању мировних снага УН указују на то да је батаљон најподеснија јединица за извођење мировних операција. Организацијско-формациска структура мировног контингента Војске Србије мора бити усклађена са критеријумима и конкретним захтевима Савета безбедности УН. Осим тога, она би одражавала неке специфичности с обзиром на одбрамбену политику сваке земље па и наше, затим војну доктрину, географске услове, демографски потенцијал и економске прилике.

Снаге за мировне операције Војске Србије чинили би делови оружаних снага који захтевају специфичну припрему и обуку и далеко веће напоре у обављању поверених задатака у саставу међународних снага за мировне операције. Те снаге морају постићи максималну компатибилност са осталим међународним снагама, с обзиром на способност и обученост и опремљеност потребним наоружањем и војном опремом. За њихово оспособљавање потребно је обезбедити полигоне за обуку и оспособити њене инструкторе. Опремљеност јединица новом војном опремом један је од најбитнијих критеријума, али за сада то је главни ограничавајући фактор који битно утиче на могућу употребу снага Војске Србије у мировним операцијама. Већина мировних операција захтева мировне снаге, посматрачку групу или њихову комбинацију. Једна од најзначајнијих мисија Војске Србије јесте учешће у колективној безбедности и одбрани. *За ту мисију утврђени су њени основни задаци, а то су:* учешће у мировним и хуманитарним операцијама; активности у Програму Партнерство за мир; мултинационалне операције отклањања природних и вештачких катастрофа, и међународна војна сарадња³.

Да би се такви задаци могли реализовати неопходна је трансформација система одбране, а посебно оружаних снага Србије. То захтева потпуну сарадњу са међународном заједницом на концепирању савремене организације Војске, размену искустава у обуци и школовању кадра, модернизацију средстава наоружања и војне опреме, побољшање укупног материјалног положаја Војске и брже постизање компатибилности са снагама НАТО „Standardization Agreements – STANAGs“⁴ (примера ради, средства за везу и криптозаштиту као и наоружање). Тиме би били створени сви предуслови за употребу снага ВС у мировним операцијама. Ти поступци многих земаља међународне заједнице, па и наше земље, обезбеђују јасан и чврст основ за успех мултинационалне војне операције.

Обим дела оружаних снага Војске Србије за учешће у мировним операцијама, зависи од интереса земље, економских могућности и угледа у све-

³ *Стратегија одбране ДЗ СЦГ*, Београд, 2004.

⁴ *Доктрина НАТО за мировне операције* (нацрт), 1994.

ту.⁵ На основу стечених искустава, Савет безбедности заузео је становиште да је основни принцип за операцију „једна земља – један батаљон“. Међутим, припрема јединица ранга батаљона за савремене мултинационалне операције, захтева велика финансијска средства, што у овом моменту могу издвојити само најразвијеније земље. У сваком случају, величину снага диктираће план ОУН и ситуација на терену с обзиром на задатак мировне операције.

На основу спроведеног истраживања о издвајању и учешћу дела снага појединих земаља у мировним снагама и мировним операцијама, **могућа су два модела снага Војске Србије за учешће у мировним операцијама УН**. Нови модели подразумевају формирање батаљона разнородног састава у оквиру специјалних снага, односно њиховог дела **снага за брзо реаговање** Војске Србије. Он би имао улогу да, поред ангажовања на нашем ратишту, буде ангажован и у саставу мировних снага УН за учешће у мировним операцијама. Формирањем и опремањем јединица ранга батаљона обезбеђује се сменско ангажовање и стално присуство њених снага у мировним операцијама УН.⁶ Сваки од понуђених модела има своје предности и специфичности на основу којих се намеће као приоритетан модел формирања контингента из састава оружаних снага Србије за учешће у мировним операцијама УН. Спроведено истраживање недвосмислено упућује на то да је из састава Војске Србије могуће издвојити снаге ранга батаљона за учешће у мировним снагама УН ма у којем делу света се изводиле мировне операције. Модел снага батаљона:

- *Здружен механизовани батаљон за мировне операције, и*
- *Механизовани батаљон за мировне операције.*

Модел Здруженог механизованог батаљона за мировне операције

Овај модел представља веома снажну јединицу која би могла извршавати све задатке у мировним операцијама. Батаљон би био здруженог састава и могао би самостално у одређеном сектору имати следеће задатке: на-

⁵ Обим и карактер учешћа снага у мировним операцијама и другим активностима у иностранству биће усклађени с повећањем укупних потенцијала и финансијских могућности држава чланица и Србије и Црне Горе. У наредних неколико година могућности за такво ангажовање ограничене су на индивидуално ангажовање, до учешћа јединица ранга водчета. Касније се могу у потпуности опремити и оспособити контингенти нивоа батаљона за обављање задатака у свим облицима мировних операција (Бела књига одбране државне заједнице Србија и Црна Гора, НИЦ Војска, Београд, 2005).

⁶ У садашњој ОФС бригада ВС постоје јединице ранга батаљона (механизованих, пешадијских) које би чиниле основу батаљона за мировне операције. Обуком и опремањем тих јединица обезбеђује се ротација јединица и стално присуство ВС у мировним операцијама УН.

метање мира; успостављање мира; очување мира; раздвајање сукобљених страна; успостављање реда на територији сукобљених страна; пружање помоћи локалним властима у свим ситуацијама; пружање помоћи и раздвајања у међуетничким сукобима; стишавање међуверских спорења и сукоба, и пружање помоћи у природним и другим катастрофама.

За успешно ангажовање Здруженог механизованог батаљона у саставу мировних снага УН, неопходно је обезбедити материјална и финансијска средства за његову припрему, опремање савременим наоружањем и опремом и правни основ за учешће у мировним операцијама. Одговорност за његово ангажовање у мировним снагама сноси држава Србија, а највећу одговорност, према одлуци највиших државних органа (скупштина), сноси Центар за мировне операције који функционише у саставу Генералштаба Војске Србије.

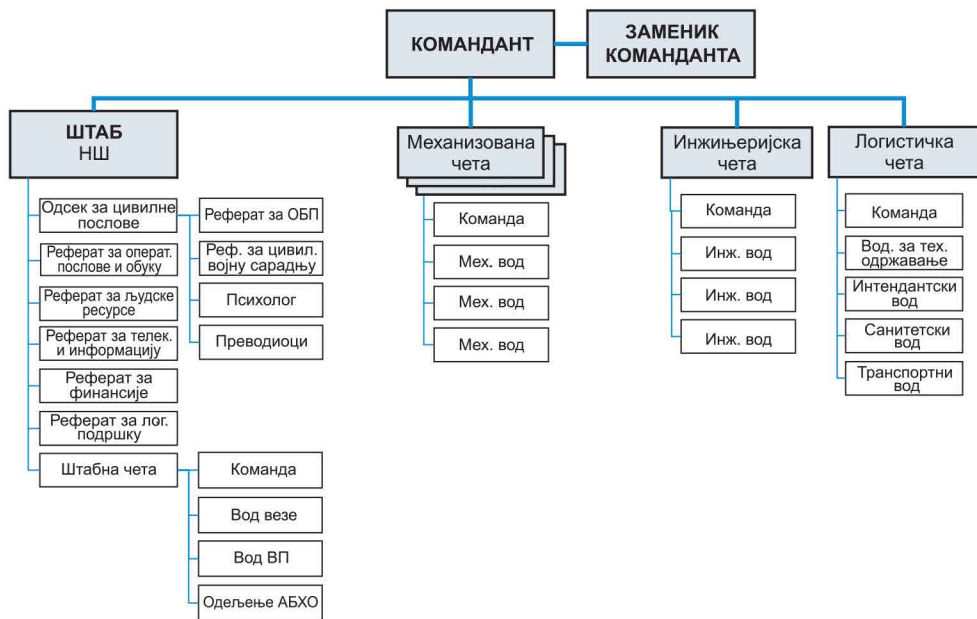
Здружени механизовани батаљон за мировне операције може бити формиран у три варијанте са различитом организацијско-формацијском структуром. Свака од варијанти имала би одређене специфичности ангажованих снага и средстава, што би одређивало његову способност за извршавање поверених задатака у мировним операцијама.

Здружени механизовани батаљон (I варијанта)

У првој варијанти – Здружени механизовани батаљон представљао би јединицу из састава снага за брзо реаговање, која би била оспособљена за самостално деловање у одређеном сектору мировне операције и обављање следећих задатака: патролирање и осматрање простора додељеног сектора; контролу пунктова у додељеној зони; основне инжињеријске радове; одржавање везе; цивилне послове и друге послове зависно од задатка мировне операције. У тој варијанти организацијско-формацијску структуру Здруженог механизованог батаљона чинили би:

1. командант и заменик команданта;
2. штаб који би у свом саставу имао:
  - реферат за оперативне послове и обуку;
  - реферат за људске ресурсе;
  - реферат за телекомуникације и информатику;
  - реферат за финансије;
  - реферат за логистичку подршку;
  - штабна чета (команда, вод везе, вод војне полиције и одељење АБХО), и
  - одсек за цивилне послове (реферат за ОБП, реферат за цивилно-војну сарадњу, психолог и преводиоци);
3. три механизоване чете (свака би имала: команду и три механизована вода);

4. инжињеријска чета (команда и три инжињеријска вода) и
5. логистичка чета (команда, вод за техничко одржавање, интендантски вод, санитарски вод и транспортни вод).

Извор: Обрада аутора

Шема 1 – Здружени механизовани батаљон (I варијанта)

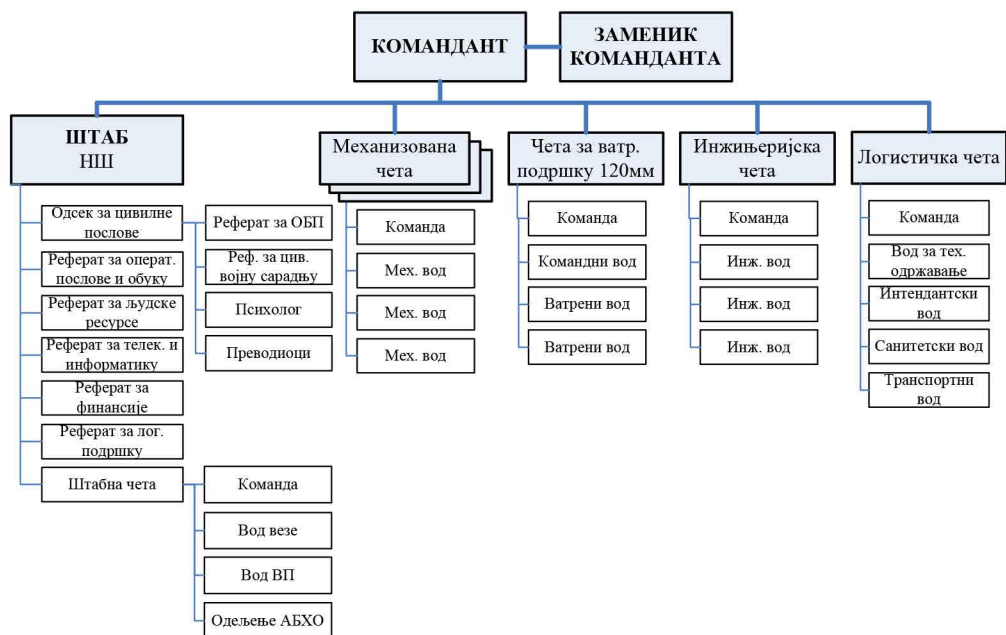
Састав Здруженог механизованог батаљона у тој варијанти одговара захтевима и стандардима Организације УН за формирање мировних снага и самостално деловање. Та варијанта Здруженог механизованог батаљона способна је да извршава све наведене задатке у мировним операцијама. Флексибилност структуре Здруженог механизованог батаљона чини га прихватљивим за разнородне задатке у мировним операцијама.

Здружени механизовани батаљон (II варијанта)

У другој варијанти – Здружени механизовани батаљон у својој организацијско-формацијској структури имао би следеће елементе:

1. команданта и заменика команданта;
2. штаб са свим елементима као и у претходној варијанти;
3. три механизоване чете истог састава из прве варијанте;

4. чету за ватрену подршку 120 mm (команда, командни вод и два ватрена вода);
5. инжињеријску чету истог састава из прве варијанте и
6. логистичку чету (састав из прве варијанте).

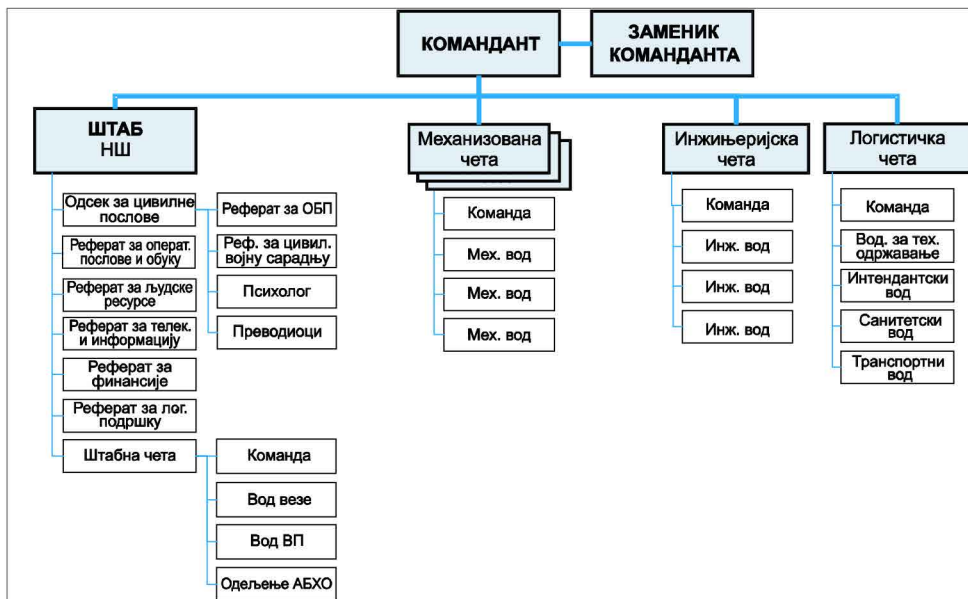
Извор: Обрада аутора

Шема 2 – Здружени механизовани батаљон (II варијанта)

У тој варијанти Здружени батаљон много је јачи у пружању отпора у случајевима напада на његове снаге током извођења мировне операције. Поред претходних елемената, у свом саставу има чету за ватрену подршку 120 mm, што представља значајно повећање ватрене моћи батаљона. Ојачање чини Здружени батаљон још самосталнијим у извршавању задатака у мировној операцији.

Здружени механизовани батаљон (III варијанта)

У трећој варијанти – Здружени батаљон би у својој организацијско-формацијској структури, поред елемената у другој варијанти, имао би уместо чете за ватрену подршку, **падобранску чету** (команда и четири падобранска тима различите намене).

Извор: Обрада аутора

Шема 3 – Здружени механизовани батаљон (III варијанта)

На овај начин батаљон би био оспособљен за извршавање задатака заузимања значајних објеката на територији сукобљених страна вертикалним маневром. Тимови би били оспособљени за спуштање при заузимању објеката у свим географским условима и у било којој варијанти мировне операције. Здружени батаљон би добио на покретљивости и могућности извршавања сложенијих задатака у реализацији мировне операције.

Модел Механизованог батаљона за мировне операције

Овај модел представља измењену варијанту Здруженог батаљона и био би, такође, из састава снага за брзо реаговање, имао би задатке из оквира снага УН за мировне операције од раздвајања сукобљених снага преко успостављања мира до помоћи цивилним властима у случајевима природних и других катастрофа. За припрему и опремање тог батаљона савременим наоружањем и опремом неопходно је издвојити велика финансијска средства, како би његове снаге могле, бар у основи, задовољити стандарде осталих земаља које дају снаге за мировне операције.

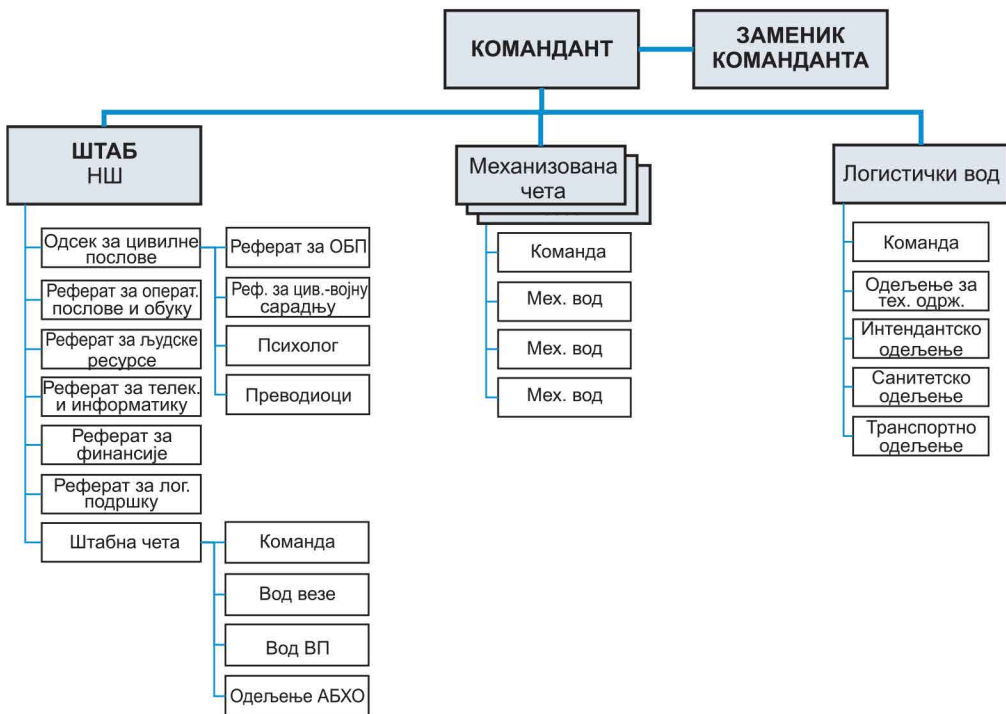

Баталјон за мировне операције могао би бити формиран у **три варијанте** са различитом организацијско-формациском структуром. Овај модел би могао испунити све задатке у мировној мисији у којој би учествовао. Свака варијанта има одређене предности и недостатке, али ни једна варијанта не одступа битно од пројектованих снага за учешће у мировним операцијама.

Механизовани баталјон за мировне операције (I варијанта)

Задаци овог баталјона били би приближно исти као код прве варијанте Здруженог баталјона. Његову организацијско-формациску структуру чинили би следећи елементи:

1. командант и заменик команданта;
2. штаб са свим елементима као и код прве варијанте Здруженог баталјона;
3. три механизоване чете (команда и три механизована вода) и
4. логистички вод (команда, одељење за техничко одржавање, интендантско одељење, санитетско одељење и транспортно одељење).

Извор: Обрада аутора

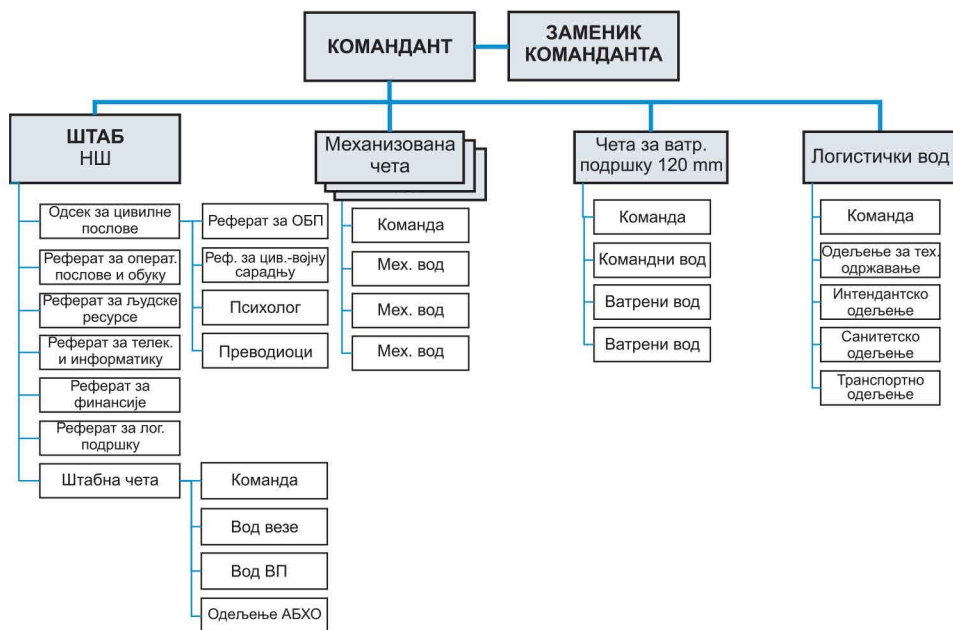
Шема 4 – Механизовани баталјон (I варијанта)

У овој варијанти батаљон за мировне операције значајно се разликује од прве варијанте првог модела (здружени батаљон), јер у свом саставу нема инжињеријске јединице и логистичку чету већ логистички вод који је одељењског састава. Ова варијанта батаљона јесте слабија а обим послова које може обављати у мировној операцији далеко је мањи. За његову припрему и обуку потребно је краће време и мања финансијска средства.

Механизовани батаљон за мировне операције (II варијанта)

У овој варијанти батаљон за мировне операције у својој организацијско-формацијској структури има следеће елементе:

1. команданта и заменика команданта;
2. штаб истог састава из прве варијанте;
3. три механизоване чете истог састава из прве варијанте;
4. чету за ватрену подршку 120 mm (команда, командни вод, и два ватрена вода) и
5. логистички вод истог састава као у првој варијанти.

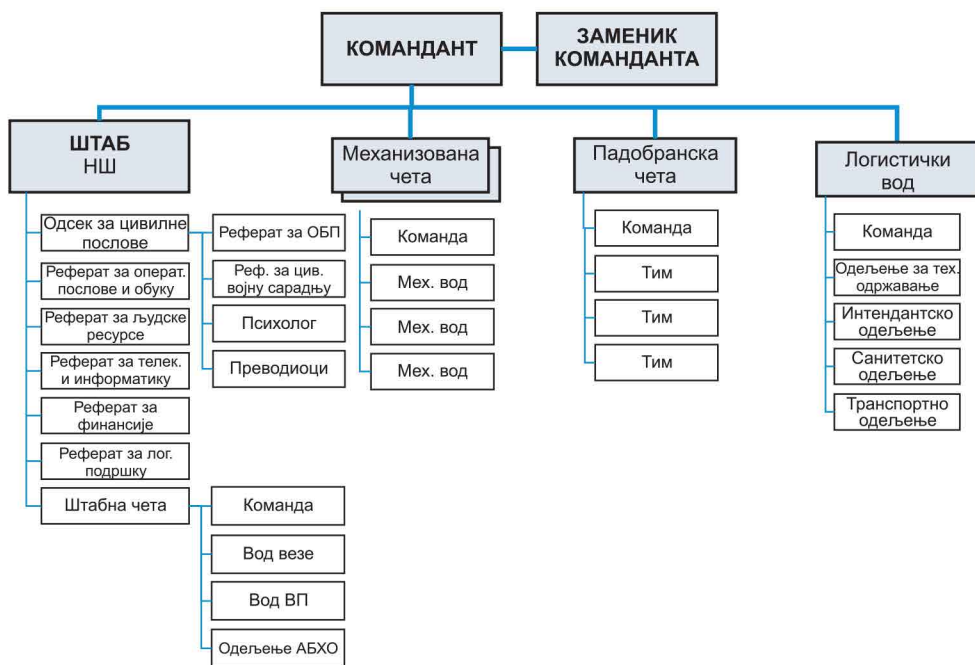
Извор: Обрада аутора

Шема 5 – Механизовани батаљон (II варијанта)

У овој варијанти батаљон за мировне операције способнији је за извршавање самосталних задатака од прве варијанте јер у свом саставу има чету за ватрену подршку .

Механизовани батаљон за мировне операције (III варијанта)

У овој варијанти батаљон за мировне операције уместо чете за ватрену подршку 120 mm, имао би **падобранску чету** (команда и четири падобранска тима). Остали елементи батаљона били би исти као код прве варијанте.

Извор: Обрада аутора

Шема 6 – Механизовани батаљон (варијанта III)

Према приказаној шеми батаљон би био оспособљен за вертикални маневар и држање појединих кључних објеката у зони извођења мировне операције и на тај начин био би покретљивији у извршавању задатака мировне операције.

На основу стандарда припреме и организације снага за мировне операције УН, могућности оружаних снага Србије и укупних материјално-финансијских могућности Србије, **прихватљивија је друга варијанта првог модела (Здружени механизовани батаљон, II варијанта) за учешће снага Војске Србије у мировним снагама УН.** Предности те варијанте у односу на остале варијанте и други модел у целини огледају се у: комплексности свих елемената структуре; свеобухватности послова које треба обављати у мировној операцији путем реферата; могућности обављања цивилних послова; самосталности у извршавању мировних задатака; могућностима потпуне контроле територије сукобљених снага снагама и средствима механизоване чете; могућностима извођења основних инжињеријских радова; обезбеђеној логистичкој подршци властитих снага; обезбеђеној ватреној подршци у случајевима пружања отпора на угроженом подручју мировне операције; могућностима пружања основне медицинске помоћи становништву и властитим снагама у свом сектору мировне операције и испуњавања захтева УН, да учешће у мировним снагама буде заступљено на принципу „Једна земља – један механизовани батаљон“.

Овај модел треба развијати у наредном периоду као модел снага Војске Србије за учешће у мировним снагама под окриљем Организације УН у свим врстама мировних операција, наравно, довести га у потпуну компатибилност са снагама других земаља, посебно развијених земаља, НАТО и ЕУ, које учествују у мировним операцијама УН. Сва питања развијања ових снага, посебно обезбеђења нормативно-правне, материјално-финансијске и друге подршке, мора сносити држава Србија као чланица ОУН.

Закључак

На основу истраживања о моделовању снага Војске Србије за учешће у мировним операцијама Уједињених нација дат је критички осврт на постојеће стање снага Војске Србије за учешће у мировним операцијама. Истакнуто је да у садашњим условима нема могућности слања значајнијих снага у састав мировних снага УН. Србија тренутно учествује у мировним операцијама слањем посматрача, групе посматрача и официра за везу у штабове мировних снага УН. Такве снаге не задовољавају опредељења Србије да се непосредно укључи у успостављање мира у свим деловима света.

На основу истраживачког поступка, понуђена су два нова модела снага за учешће Војске Србије у мировним операцијама УН, и то: **Здружени механизовани батаљон и Механизовани батаљон за мировне операције.** Понуђена је њихова организацијско-формацијска структура и дата су образложења о предностима и недостацима оба модела. Са становишта

стандарда мировних снага УН и могућности оружаних снага Србије, **предложен је модел Здруженог механизованог батаљона, друга варијанта**, с обзиром на то што Здружени механизовани батаљон има могућности да самостално функционише у извршавању задатака у засебном сектору у свакој мировној операцији према основним стандардима УН. Досадашња искуства у формирању и организовању мировних снага УН указују на то да је најподеснија јединица за извођење мировних операција батаљон. Формирањем и оспособљавањем батаљона Војске Србије за мировне операције обезбедило би се стално присуство Војске Србије у мировним операцијама УН, то јест ротација четног састава.

Литература

1. *Основе плана и програма обуке војника и јединица за учешће у мировним мисијама УН*, ВИЗ, Београд, 2004.
2. *Место и улога војске у систему европске безбедности и Партнерству за мир*, ГШ ВСЦГ, Београд, 2003.
3. *Партнерство за мир и СРЈ*, ИГС, Београд, 2001.
4. Ковач, М.: *Стратегијска документа националне безбедности*, Свет књиге, Београд 2003.
5. Ковач, Митар и други: *Историја ратне вештине, период 1920–2000*, ВИЗ, Београд, 2000.
6. Милашиновић, Р.: *Увод у теорије конфликта*, Фото футура, Београд, 2004.
7. Милојевић, В. и Савић, Ј.: *Планирање развоја Војске Југославије*, СШОНИД, Београд, 2000.
8. Павловић, М.: *Мировне снаге у систему колективне безбедности УН*, Београд, 1995.
9. Подовац, Ж.: *Међународне војне интервенције, мировне и хуманитарне војне операције*, НИЦ Војска, Београд, 2003.
10. Добрковић, Н.: „Демократска контрола Војске као предуслов за укључивање у међународне политичке и безбедносне асоцијације“, *Демократска контрола војске СМО*, Београд, 2001.
11. *Формирање батаљона ВСЦГ за мировне мисије*, ГШ ВСЦГ, Београд, 2003.
12. *Учесће Војске Југославије у мировним и хуманитарним операцијама у саставу снага ОУН*, ГШ ВЈ, Сектор за оперативно-штабне послове, Београд, 2001.
13. *Војна доктрина СРЈ*, ГШ ВЈ, Београд, 2001.
14. *Закон о Војсци Југославије*, ВИНЦ, Београд, 1993.

15. *Закон о одбрани*, ВИНЦ, Београд, 1993.

16. *Закон о учешћу професионалних припадника ВСЦГ, особља цивилне заштите и запослених у органима управе Савета министара у мировним операцијама и другим активностима у иностранству*, Београд, 2004.

17. *Критеријуми организацијско-формацијске структуре команди, јединица и установа Војске Југославије*, Београд, 1996.

18. *Повеља Државне заједнице Србија и Црна Гора*, Београд, 2003.

19. *Стратегија одбране Државне заједнице Србија и Црна Гора*, Београд, 2004.